

VALTIONEUVOSTON ASETUS VIITTOMAKIELIASIOIDEN NEUVOTTELUKUNNASTA

1. Tausta

Pääministeri Marinin hallituksen ohjelmassa ”Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta” on seuraava kirjaus: ”Perustetaan laaja-alainen viittomakieliasiaain neuvottelukunta arvioimaan viittomakielilain ja viittomakielisten perusoikeuksien sekä yhdenvertaisuuden toteutumista (OM).”

Viittomakielilaki (359/2015) tuli voimaan 1.5.2015. Lakia hyväksyessään eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sen turvaamiseksi, että viittomakieltä käyttävien oikeudet toteutuvat koko maassa siten kuin heidän kielellisiä oikeuksiaan koskevaa lainsäädäntöä laadittaessa on tarkoitettu.

Kielellisiä oikeuksia ja eri kielten edustajien ja viranomaisten välistä vuoropuhelua edistämässä ovat kieliasiaain neuvottelukunta, romaniasiaain neuvottelukunta ja etnisten suhteiden neuvottelukunta. Viittomakieltä käytävillä ei tällä hetkellä ole vastaavaa pysyvää toimielintä valtioneuvostossa.

Oikeusministeriön asettama viittomakielen yhteistyöryhmä on käsitellyt valtioneuvoston piirissä ajankohtaisia viittomakieleen liittyviä asioita ja varmistanut hyvän tiedonkulun keskeisten toimijoiden välillä. Viittomakielen yhteistyöryhmiä on asetettu korkeintaan kahdeksi vuodeksi kerrallaan vuodesta 2015 lähtien. Tällä hetkellä toimivan yhteistyöryhmän toimintakausi on 27.5.2019-31.12.2020.

Perustuslakivaliokunta on mietinnössään (PeVM 10/2014 vp — HE 294/2014 vp) pitänyt tärkeänä, että kieliasiaain neuvottelukunnassa on viittomakieltä käyttävien edustaja. Kieliasiaain neuvottelukunnassa on tästä syystä ollut varsinaisena jäsenenä viittomakieltä käyttävien edustaja vuosina 2012-2020. Kyseisessä mietinnössä pidetään myös tarpeellisena selvittää viittomakielen neuvottelukunnan perustamisen tarvetta. Kun viittomakieliasioiden neuvottelukunta asetetaan, viittomakieltä käyttävien edustus varsinaisena jäsenenä kieliasiaain neuvottelukunnassa ei ole enää tarpeen, ja viittomakieltä käyttävien edustus voidaan turvata esimerkiksi asiantuntijajäsenyyden kautta.

Viittomakielilain 3 §:ssä säädetään viranomaisen edistämisvelvollisuudesta koskien viittomakieltä käyttävien mahdollisuuksia käyttää omaa kieltään ja saada tietoa omalla kielellään. Viittomakieliasioiden neuvottelukunta on viittomakieltä käyttäviä edustavien järjestöjen ja viranomaisten foorumi, joka seuraa ja arvioi viittomakieltä käyttävien perusoikeuksien ja yhdenvertaisuuden toteutumista. Neuvottelukunta ei tee sitovia päätöksiä, mutta se vaikuttaa asiantunteuksellaan, aktiivisuudellaan ja aloitteellisuudellaan viittomakieltä käyttävien perusoikeuksien ja yhdenvertaisuuden edistämiseen.

Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 27/2016) 4.3 artikla edellyttää vammaisten henkilöiden osallistamista heitä edustavien järjestöjen kautta heitä koskevissa päätöksentekoprosesseissa. Viittomakieliasioiden neuvottelukunta on siten yksi osallistamiskannava viittomakieltä käyttäviä koskevissa asioissa.

Viittomakieliasioiden neuvottelukunta keskittyy viittomakieltä käyttävien kielellisiin oikeuksiin sekä viittomakielilain soveltamisen edistämiseen ja seurantaan. Tietojen vaihtoa ja koordinaatiota päällekkäisyyksien välttämiseksi tulee olla toimijoiden kanssa, joilla on samankaltaisia

viittomakieltä käyttävien oikeuksien edistämistehtäviä. Kyseessä ovat ainakin kieliain neuvottelukunta ja vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta.

2. Yksityiskohtaiset perustelut

1 § Tarkoitus

Pykälässä säädetään neuvottelukunnan tarkoituksesta ja asettamisesta. Viittomakielilaissa (359/2015) säädetään suomalaista ja suomenruotsalaista viittomakieltä käyttävien kielellisten oikeuksien toteutumisen edistämisestä. Valtioneuvostossa tarvitaan pysyvää toimielintä, joka seuraa ja arvioi viittomakielilain toteutumista. Myös viittomakieltä käyttävien yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja muiden perusoikeuksien edistämiseksi tarvitaan neuvottelukunta.

2 § Tehtävät

Pykälässä säädetään neuvottelukunnan tehtävistä.

Neuvottelukunta kokoaa yhteen viittomakieltä käyttävien edustajia, viranomaisia ja muita asiantuntijoita. Neuvottelukunta toimii asiantuntijaverkostona viittomakieltä käyttävien kielellisiin oikeuksiin liittyvissä kysymyksissä.

Viittomakieltä käyttävien yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja muiden perusoikeuksien toteutumisen edistämiseksi tarkoitetaan muun muassa viittomakielilakia koskevan viranomaisten tietoisuuden ja soveltamisen lisäämistä.

Asiantuntijaelimenä neuvottelukunta voi antaa viittomakielilakia ja viittomakieltä käyttävien yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja muita perusoikeuksia koskevia lausuntoja sekä tehdä esityksiä ja aloitteita.

Viittomakielilain voimaantulosta on 1.5.2020 kulunut viisi vuotta, joten kyseisen lain toteutumisesta tulee arvioida ensimmäistä kertaa ja jatkossa tarpeen mukaan. Lain tarkoituksen toteuttamiseksi viittomakielistä palvelua ja tiedottamista tulee lisätä vastaisuudessa, ja yhtenä neuvottelukunnan tehtävistä on seurata viittomakielilain toteutumista. Lisäksi neuvottelukunnan tulee kiinnittää huomiota suomenruotsalaisen viittomakielen erityiskysymyksiin, joita on nostettu esiin muun muassa selvityksessä suomenruotsalaisen viittomakielen kokonaistilanteesta (Oikeusministeriön julkaisu 2/2016 Selvityksiä ja ohjeita).

3 § Kokoonpano

Pykälässä säädetään neuvottelukunnan kokoonpanosta. Neuvottelukunnan on tarkoitus olla asiantuntijaelin.

Oikeusministeriön toimikaudelle 27.5.2019-31.12.2020 asettamassa viittomakielten yhteistyöryhmässä on edustajia oikeusministeriöstä, opetus- ja kulttuuriministeriöstä, sosiaali- ja terveysministeriöstä ja valtiovarainministeriöstä. Ministeriöt ovat keskeisiä toimijoita viittomakielisten kannalta ja pyrkimyksenä on jatkaa hyväksi havaittuja toimintatapoja. Jäseninä kansalaisyhteiskunnasta ovat Kuurojen Liitto ry, Finlandssvenska teckenspråkiga rf ja Suomen kuurosokeat ry, jotka ovat myös olleet mukana viittomakielten yhteistyöryhmässä.

Neuvottelukunta voi kutsua asiantuntijoiksi esimerkiksi muiden järjestöjen edustajia, Kuntaliiton edustajan, erityisvaltuutettuja, eduskunnan viittomakielten verkoston edustajan ja viittomakielen tutkimuksen edustajia.

4 § Toiminnan järjestäminen

Pykälässä säädetään neuvottelukunnan työskentelytavoista ja työn organisoimisesta.

5 § Voimaantulo

Asetus ehdotetaan tulevan voimaan 1 päivänä marraskuuta 2020.

3. Vaikutukset

Neuvottelukunnan kustannukset maksetaan momentilta 25.01.01 (oikeusministeriön toimintamenot).

4. Asetuksenantovaltuus

Perustuslaki 119 §:n 2 momentti

5. Valmistelu

Asetusehdotus on valmisteltu virkatyönä oikeusministeriössä. Sidosryhmiä konsultoitii jo valmisteluvaiheessa. Lausuntopalvelun kautta pyydettiin lausuntoja 20.5.-11.6.2020.

Lausuntoja saatiin 15 kappaletta. Lausunnon antoivat eduskunnan viittomakielten verkosto, Finlandssvenska teckenspråkiga rf, Ihmisoikeusliitto, Jyväskylän yliopiston viittomakielen keskus, Kansaneläkelaitos, Kotimaisten kielten keskus, Kuurojen Liitto ry yhdessä Kotimaisten kielten keskuksen viittomakielten lautakunnan kanssa, liikenne- ja viestintäministeriö, Opetushallitus, opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen kuurosokeat ry, ulkoministeriö, valtiovarainministeriö ja vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta.

Valtaosa lausunnon antajista pitää viittomakieliasioiden neuvottelukunnan asettamista tarpeellisenä ja tärkeänä. Neuvottelukunnan asettamista ei ole vastustettu. Lausuntopalautteen perusteella asetusluonnokseen ja muistioon on tehty teknisiä muutoksia ja täsmennyksiä koskien muun muassa viittomakielten määrittelyä.

Asetusehdotuksen suomen- ja ruotsinkielinen versio on tarkastettu oikeusministeriön laintarkastuksessa.